

ทุกคนคงเคย

เห็นต้นมะพร้าว และ
ต้นตาลมาแล้ว แถว
ในหมู่บ้าน หรือ
เรียกสวนไร่ นา แต่

✓ ก้อแกง ชื่อไม้ป่าล้านนา

พะยูนการนำมาเป็นอาหารและเครื่องกลาง

หากเข้าไปในป่าจะเห็นไม้ลักษณะใบคล้ายใบตาล ต้นคล้ายต้นมะพร้าว ผู้คนบ้านป่าและคนล้านนารู้จักกันดีที่ต้นนี้มีชื่อว่า "ต้นปะก้อแกง"

ในสมัยก่อนพวกเราที่เป็นเด็กหรือละอ่อนบ้านนอกมักจะได้กินหน่วยปะก้อแกงต้ม ซึ่งมีเนื้อรสมันหวานแกมฝาดนิดๆ สีเนื้อออกฟ้าอมเทา หน่วยปะก้อแกงจึงเป็นอาหารว่างของผู้คนสมัยก่อน เมื่อกินเนื้อจนหมดแล้ว จะเหลือเมล็ดในที่แข็งขนาดราวหัวแม่มือ รูปทรงกลมรี หน่วยเมล็ดในนี้เองที่เด็กนำมาเจาะเป็นรู แล้วใช้ด้ายยาวประมาณหนึ่งศอก สอดร้อยห้อยไว้ ถึงเวลาที่จะนำหน่วยปะก้อแกงมาเล่นเจ้าของจะนำมาแกว่ง ฟัดฟาดกัน แข่งขันกันดูว่าเมล็ดของใครแข็ง หากเมล็ดของใครแตกถือว่าเป็นฝ่ายแพ้หรือ ก้านตามภาษาล้านนา

การเล่นดังกล่าวปัจจุบันนี้ค่อนข้างหาได้ยากเพราะหน่วยปะก้อแกง ไม่ใครมีให้ได้กิน ได้เล่นเหมือนกาลก่อน ก็หาพื้นบ้านฟาดหน่วยปะก้อแกง จึงสูญสลายหายไปตามกาล อาจเป็นเพราะต้นปะก้อแกงในป่าถูกตัดโค่นล้มจนแทบไม่เหลือ จะให้ได้เห็นได้พบ

นอกจากการนำผลมาใช้บริโภคในชีวิตประจำวันดังกล่าวแล้ว ผู้คนสมัยก่อนยังใช้ใบต้นปะก้อแกง มาเป็นเครื่องกลางของขลังไว้ในบ้าน เรียกกันว่าแผ่น "มูน" โดยการนำไม้ไผ่มาจักเส้นดก ส่วนมากนิยมทำไม้ไผ่สีสุก เพราะเชื่อกันว่า มีเสียงที่เป็นมงคลคือคำว่า "สุก" ออกเสียงเหมือน สุข นั่นเอง เมื่อจักดกได้ตามความต้องการแล้ว จะนำมาสานเป็นภาชนะกว้างราวสองศอก ยาวประมาณหนึ่งวาของผู้เป็นเจ้าของ

การสานจะสานเป็นลวดลายเรียกกันว่า ลายดอกแก้ว ตั้งพ้อย่างกล่าวไว้ว่า "แผ่นมูนคือสิ่งที่เป็นมงคล คือต้องการให้เจ้าของมั่งมุนตนเตา มีข้าของเพิ่มพูนเหลือ

เพื่อนตนเอง ดังนั้นการสานจึงต้องสานให้ลายไม้เป็นดอกแก้ว ซึ่งถือว่าเป็นดอกมงคลเช่นกัน"

เมื่อสานแผ่นมูนได้ข้างหนึ่งแล้วต้องสานอีกแผ่นเข้าประกบ เรียกว่าแผ่นด้านหลัง ประกอบด้วยลวดลายดอกแก้วอีกเช่นกันเมื่อได้แผ่นสานทั้งสองด้านแล้วต่อไปต้องนำใบก้อแกงมาสอดเป็นไส้ปิดให้ทึบเป็นแผ่นมุงกล โดยการตัดใบก้อแกงออกจากก้าน ให้เหลือเพียงใบที่แผ่กว้าง แล้วขลิบตัดแต่งขอบใบให้เรียบเพื่อสอดลงตรงกลางไม้สาน หากใบเดียวไม่พอต้องใส่เพิ่มอีกให้เต็มอย่าให้มีช่องว่างหรือเกิดรูโหว่ถือว่าไม่เป็นมงคล หลังจากที่สอดใบก้อแกงเต็มแผ่นไม้แล้วทำการสานมัดแผ่นหน้าแผ่นหลังติดกันประกบใบก้อแกงไว้ ก็เป็นอันว่าได้แผ่นมุงกลชื่อมูนไว้ในบ้าน โดยการนำไปวางไว้บนเพดานบ้าน ถือเป็นสิ่งมงคลประจำบ้านเรือนเพราะคำว่า "ก้อ" ในภาษาล้านนาหมายถึงดวงแก้วหรือเพชร พลอย คำว่า "มูน" คือการเพิ่มพูนอยู่เสมอ หากเจ้าของบ้านเห็นแผ่นมูนเมื่อใดก็จะเกิดกำลังใจขยันประกอบอาชีพให้มีรายได้มาเลี้ยงดูครอบครัวอย่างมีความสุข

ต้นก้อแกงคนล้านนา จึงมีความหมายในการดำรงชีวิตประจำวันทั้งการนำมาทำเป็นอาหารและเครื่องกลางของขลังบำรุงขวัญและกำลังใจด้วยประการนี้แล...

ข้อมูลภาพ

ต้นก้อแกง ในป่าหมู่บ้านคนเมือง ต.ห้วยทราย

อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่

สัมภาษณ์ พ้อยอายุ 78 ปี จำนวน 1 คน

โดย.....นิคม พรหมภักพย์

★ ต้นก้อแกง ในป่าที่คนใช้ผลมาเป็นอาหาร และนำใบมาทำเป็นแผ่นมูนเป็นเครื่องกลาง เชื่อว่าให้ความสุขและร่มเย็น.